

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ

для студентів

спеціальності

291 Міжнародні відносин, суспільні
комунікації та регіональні студії

освітнього рівня

Другого (магістерського)

освітньої програми

291.00.01 Суспільні комунікації

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА	
Ідентифікаційний код 02136554	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма № <u>0310/18</u>	
<u>Жильцов</u> (підпис)	<u> </u> (прізвище, ініціали)
« <u> </u> »	20 <u>18</u> р.

Київ – 2018

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
Інформаційні війни	
<i>Вид дисципліни</i>	вибіркова
<i>Мова викладання, навчання та оцінювання</i>	українська
<i>Загальний обсяг кредитів / годин</i>	4 / 120
<i>Курс</i>	6
<i>Семестр</i>	11
<i>Кількість змістових модулів з розподілом</i>	2
<i>Обсяг кредитів</i>	4
<i>Обсяг годин, в тому числі:</i>	120
<i>Аудиторні</i>	32
<i>Модульний контроль</i>	8
<i>Самостійна робота</i>	80
<i>Форма семестрового контролю</i>	Залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – ознайомлення студентів з історією виникнення та розвитку методології інформаційних воєн, концептуально-теоретичними та практичними основами проведення інформаційних війн.

Завдання:

- надання студентам знання про основні характеристики інформаційної війни, цілі, методи і засоби проведення інформаційних війн;
- поглиблення знань та вмінь в таких розділах сучасних комунікативних технологій як пропаганда та контрпропаганда, дезінформація, конспірологія, комунікативні стратегії з активним оппонентом;
- формування здатності проводити аналітичні дослідження інформаційних війн в сучасних умовах, їх стратегій та тактик, інструментів та зброї;
- формування вміння щодо аналізу і планування інформаційних операцій;
- формування здатності до самостійного пошуку та обробки інформації;
- формування вміння працювати самостійно;
- навчити працювати у команді колег за фахом.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- сутність і характерні риси інформаційної війни;
- компоненти інформаційних операцій;
- способи і методи психологічного впливу в інформаційній війні;
- візуальні, аудіо та аудіовізуальні засоби інформаційної війни;
- основні характеристики і технології «кольорових революцій» як різновиду інформаційної операції;
- основні принципи психологічних операцій та інформаційної війни;
- інструментарій інформаційного впливу та протидії;
- міжнародні інформаційні системи, концептуально-теоретичні засади їх дослідження, типології та концепції організації міжнародних інформаційних систем;
- стратегії, програми і проекти міжурядових регіональних організацій (РЄ, ЄС, ОБСЄ, ЦЄІ, НАТО) в рамках яких розглядаються і вирішуються проблеми становлення інформаційного суспільства в Європі.

вміти:

- визначити ознаки ведення інформаційної війни проти країни;
- виявляти методи пропаганди в інформаційному протиборстві;
- ідентифікувати види психологічного впливу в інформаційній війні;
- виявляти і аналізувати інформаційні операції в мережі Інтернет;
- ефективно використовувати інформаційні технології в соціальній і професійній діяльності;
- аналізувати сучасний стан проблем інформаційної безпеки в сучасному світі;
- застосовувати теоретичні знання у професійній діяльності, пов'язаній з оцінкою і прогнозуванням подій та явищ, притаманних для сучасного світу та системи міжнародних відносин;
- розширити, систематизувати та закріпити теоретичні знання з фахових дисциплін у виробничих умовах;
- бути критичним і самокритичним, визнавати та виправляти власні помилки;
- працювати самостійно, проявляти добросовісність, дисциплінованість, пунктуальність та відповідальність, а також працювати у команді.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна			Самостійна
		Лекції	Семінари	М.К.	
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти інформаційних війн					
Тема 1. Війна як феномен міжнародної політики	14	2	2		10
Тема 2. Концептуальні засади інформаційної війни	16	2	2	2	10
Разом	30	4	4	2	20
Змістовий модуль 2. Інструментарій інформаційних війн					
Тема 3. Інформаційна зброя в інформаційному просторі	9	2	2		5
Тема 4. Психологічні операції як ключовий елемент інформаційного протиборства	9	2	2		5
Тема 5. Пропаганда як форма проведення психологічних операцій	16	2	2	2	10
Разом	34	6	6	2	20
Змістовий модуль 3. Міжнародна практика інформаційного протиборства					
Тема 6. Інформаційні війни в історії людства	14	2	2		10

Тема 7. Інформаційні війни XX- поч.XXI ст.	16	2	2	2	10
Разом	30				20
Змістовий модуль 4. Інформаційна війна в Україні					
Тема 8. Інформаційна війна в Україні: історія, сучасний стан, перспективи	26	2	2	2	20
Разом	26	2	2	2	20
Усього	120	16	16	8	80

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти інформаційних війн

Тема 1. Війна як феномен міжнародної політики

Війна як соціально-політичне явище: сутність, зміст, тенденції. Причини виникнення війн в історії людства. Класифікація війн. Еволюція війн.

Рекомендовані джерела: основні [1; 2; 3; 4; 5], додаткові [8; 9].

Тема 2. Концептуальні засади інформаційної війни

Підходи до визначення сутності інформаційної війни. Поняття інформаційної війни. Характерні риси інформаційної війни. Види і підвиди інформаційної війн. Об'єкти інформаційної війни. Суб'єкти інформаційної війни. Інформаційна війна як комунікативна технологія. Ознаки ведення інформаційної війни проти держави. Інформаційний суверенітет держави. Мета інформаційних війн. Інформаційна війна й інформаційний мир.

Рекомендовані джерела: основні [1;3;7;], додаткові [13; 19].

Змістовий модуль 2. Інструментарій інформаційних війн

Тема 3. Інформаційна зброя в інформаційному просторі

Інформаційна зброя. Параметри інформаційної зброї. Класифікація інформаційної зброї. Інформаційна зброя і можливості нового етапу розвитку цивілізації. Боротьба за контроль і використання інформаційного простору. Характеристики інформаційної зброї. Відмінність звичайної зброї від інформаційної. Функції інформаційної зброї. Переваги і недоліки листівок як засобу інформаційно-психологічного впливу. Особливості використання газет і брошур в інформаційних операціях. Практика використання друкованих засобів в сучасних інформаційних операціях. Переваги і недоліки радіо як засобу інформаційної війни. Види радіопередач. Вимоги до радіоповідомлень. Переваги і недоліки телебачення в інформаційних операціях. Приклади використання радіо і ТБ в інформаційних війнах сучасності. Характеристика мережі Інтернет як середовища для інформаційного протистояння. Напрями використання мережі Інтернет в інформаційних війнах. Специфіка використання веб-сайтів, е-пошти і соціальних медіа в інформаційному протистоянні.

Рекомендовані джерела: основні [1;2;3;4;5], додаткові [14; 15;16;21].

Тема 4. Психологічні операції як ключовий елемент інформаційного протистояння

Історія питання. Базові операції психологічних воєн. Роль і статус психологічних операцій в сучасному інформаційному протистоянні. Історична ретроспектива психологічних операцій XX століття. Психологічні операції як ключовий елемент інформаційного протистояння. Види психологічного впливу.

Рекомендовані джерела: основні [1;2;3;4;5], додаткові [12;15;16;21;22;23].

Тема 5. Пропаганда як форма проведення психологічних операцій

Пропаганда як форма проведення психологічних операцій. Принципи і правила пропагандистського впливу. Пропагандистські методи в інформаційних війнах. Переконавання і навіювання в психологічних операціях. Приклади дезінформаційних

заходів в сучасних інформаційних війнах. Класифікація чуток як засобу інформаційно-психологічного впливу. Практика використання чуток в інформаційному протиборстві.

Рекомендовані джерела: основні [3;4], додаткові [12; 15;16;22].

Змістовий модуль 3. Міжнародна практика інформаційного протиборства

Тема 6. Інформаційні війни в історії людства

Інформаційно-психологічне протиборство у стародавньому світі та в епоху Середньовіччя. Військове мистецтво Стародавнього Китаю, Стародавньої Греції. Монгольська імперія. Тридцятирічна війна (1618–1648). Релігійні ідеї в інформаційно-психологічному забезпеченні війн часів Середньовіччя. Інформаційно-психологічне протиборства у воєнних конфліктах XIX ст. Наполеонівські війни.

Рекомендовані джерела: основні [1;2;3;7], додаткові [10;11;12].

Тема 7. Інформаційні війни XX - поч.XXI ст.

Інформаційно-психологічне протиборство під час Першої світової війни. Інформаційно-психологічне протиборство в міжвоєнний період. Інформаційно-психологічне протиборство в роки Другої світової війни. Інформаційно-психологічне протиборство часів «холодної війни».

Рекомендовані джерела: основні [1;5;7], додаткові [10; 11;13;15;22].

Змістовий модуль 4. Інформаційна війна в Україні

Тема 8. Інформаційна війна в Україні: історія, сучасний стан, перспективи

Основні методи інформаційної агресії проти України. Дезінформування та маніпулювання. Пропаганда. Диверсифікація громадської думки. Психологічний та психотропний тиск. Поширення чуток. Інформаційні війни епохи незалежності. Механізми протидії інформаційній війні Росії проти України. Шляхи вдосконалення системи забезпечення національної безпеки України в інформаційній сфері.

Рекомендовані джерела: основні [3;6], додаткові [15;16;18;23;30;37].

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
			Кільк. одиниць	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	2	2	3	3	2	2	1	1
2	Відвідування семінарських занять	1	2	2	3	3	2	2	1	1
3	Відвідування практичних занять									
4	Робота на практичному занятті									
5	Робота на семінарському занятті	10	2	20	3	30	2	20	1	10
6	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	3	15	2	10	1	5
7	Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25

8	Виконання ІНДЗ	30								
9	Лабораторна робота (допуск, виконання, захист)									
10	Опрацювання фахових видань	10								
11	Написання реферату	15								
12	Виконання тестового контролю									
13	Творча робота (в т.ч. есе)	20								
	Разом	311								
	Максимальна кількість балів:	311								
	Розрахунок коефіцієнта:	0.32								
	Підсумковий бал	100								

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Військова теорія Клаузевіца
2. Сунь-цзи «Мистецтво війни»
3. Нікколо Мак'явеллі «Про військове мистецтво»
4. Міжнародні конфлікти та війни
5. Покоління війн
6. Типи воєн, що не вимагають фізичної присутності.
7. Статус інформації в сучасній інформаційній цивілізації.
8. Інструментарій комунікативних технологій: реклама, паблік рілейшнз, пропаганда довіри, інформаційна війна.
9. Моделі управління громадською думкою.
10. Творча і руйнівна сила інформації.
11. Публічна інформації і ухвалення політичних рішень.
12. Холодна війна СРСР-США як приклад інформаційної війни.
13. Приклади успішних інформаційних воєн в пострадянському світі.
14. Організація психологічних операцій у системі Північноатлантичного договору (НАТО).
15. Забезпечення психологічних операцій у США.
16. Інформаційні операції США в Афганістані (2001 р.) та Іраку (2003 р.).
17. Інформаційна операція країн НАТО проти Лівії 2011 року.
18. Інформаційна операція США та їхніх союзників проти Сирії 2013 року.
19. Інформаційне протиборство Росії та Грузії.

Критерії оцінювання

Бал	Критерій
5	студент засвоїв теоретичний матеріал, який винесений на самостійну роботу, застосування для оформлення результатів самостійної роботи не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу; чітке володіння понятійним апаратом, теорією; вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Оформлення результатів самостійної роботи повинно бути логічним та послідовним.
4	студент засвоїв теоретичний матеріал з відповідної теми який винесений на самостійну роботу, та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних задач; за умови виконання всіх

	вимог, які передбачено для оцінки "5 балів", при наявності незначних помилок або не зовсім повних висновків за одержаними результатами. Оформлення виконаного завдання з самостійної роботи має бути послідовним.
3	студент не повністю засвоїв тему для самостійного опрацювання не досконало володіє основними поняттями та положеннями навчальної дисципліни, невпевнено орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність знань.
1-2	студент не опанував навчальний матеріал з відповідної теми для самостійного опрацювання, не знає основних понять і термінів наукової дисципліни, не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове або логічне мислення.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в письмовому вигляді з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

Критерії оцінювання

Бал	Критерії
24-25	Студент вирішив всі завдання абсолютно вірно і повно дав відповіді на питання як теоретичного, так і практичного характеру. Логічно і послідовно аргументував і виклав свою точку зору.
20-23	Студент вирішив завдання з 1 помилкою, відповідь на питання містить повне розгорнуте, правильне та обґрунтоване викладення матеріалу, допущено 2-3 помилки при вирішенні практичних завдань.
15-19	Студент правильно і повно вирішив більшість, але не всі завдання, відповідь на запитання є не повністю аргументованою; допускає незначні неточності
10-14	Студент правильно вирішив половину завдань; думка викладена з порушенням логіки подання матеріалу. Студент правильно вирішив ситуацію, проте не зовсім слушно аргументує її, або враховує не всі, а деякі умови ситуації. Вирішує декілька завдань поверхнево.
5-9	Студент вирішив трохи менше половини завдань. Відповідь на запитання дає неповно і поверхнево.
0-4	Студент не вирішив більшість завдань або вирішив неправильно; відповіді на питання є неповними; неправильно обґрунтовує своє рішення.

6.4. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	90-100
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68

Незадовільно	0-59
--------------	------

7. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 120 год., із них: лекції – 16 год., семінарські заняття – 16 год., модульний контроль – 8 год., самостійна робота – 80 год.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI
Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль 1 Теоретичні аспекти інформаційних війн		Змістовий модуль 2 Інструментарій інформаційних війн	Змістовий модуль 3 Міжнародна практика інформаційного протиборства	Змістовий модуль 4. Інформаційна війна в Україні	
Лекції (теми, бали)	T1T2T3 (3бали)	T4 (1бал)	T5 (1бал)	T6 (1бал)	T7T8 (2бали)	
Семінарські заняття (теми, бали)		C1C2 (2-22бали)	C3 (1-11балів)	C4C5 (2-22бали)	C6 (1-11балів)	C7C8 (2-22бали)
СР (бали)	C/P(5балів)	C/P(5балів)	C/P(10балів)	C/P(5балів)	C/P(5балів)	C/P(10балів)
Модульна КР			MK1(25балів)	MK2(25балів)	MK3(25балів)	MK4(25балів)
Підсумковий контроль (вид, бали)	Залік (100 балів)					

8. Рекомендовані джерела

Базові

1. Міжнародна інформаційна безпека: сучасні виклики та загрози/Макаренко Є.А.,Рижков М.М., Ожеван М.А. та ін. – К.: Центр вільної преси, 2006.
2. Інформаційна війна і національна безпека [Текст] : [колект.] монографія / П. П. Ткачук [та ін.]. - Львів : Акад. сухопут. військ, 2015. - 264 с.
3. Інформаційні війни [Текст] : монографія / Д. В. Кіслов ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - К. : [б. в.], 2013. - 300 с.
4. Сучасні інформаційні війни [Текст] / Георгій Почепцов. - Вид. 2-ге, допов. - Київ : Києво-Морил. акад., 2016. - 502 с.
5. Інформаційні війни у соціальних он-лайн-мережах [Текст] : [монографія] / Курбан О. В. ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. - Київ : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2017. - 392 с.
6. Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах [Текст] / Георгій Почепцов ; пер. з рос. Тамари Гуменюк. - Київ : Києво-Морил. акад., 2016. – 312 с.
7. Інформаційні впливи: роль у суспільстві та сучасних воєнних конфліктах / П. С. Прибутко, І. Б. Лук'янець. – К. : Поливода А. В., 2007. – 252 с.

Додаткові

8. Мистецтво війни / Сунь-цзи; переклад Григорія Латника, — К.: Арій, 2014. -128 с.

9. О войне/ Карл Клаузевиц, Издательства: Эксмо, Мидгард, 2007.-864 стр
10. Інформаційна політика та безпека [Текст] : підручник / В. О. Карпенко. - К. : Нора-Друк, 2006. - 320 с.
11. Інформаційна безпека [Текст] : навч. посібник / А. В. Бегун ; Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2008. - 280 с.
12. Інформаційні операції та безпека суспільства: загрози, протидія, моделювання : монографія / В. П. Горбулін ; Рада нац. безпеки і оборони України ; Ін-т проблем нац. безпеки. – К. : Інтертехнологія, 2009. – 164 с.
13. Информационная война и мир. Информационное противоборство в современном мире / И. Н. Панарин, Л. Г. Панарина. – М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2003. – 384 с.
14. Інформаційна політика : навч. посіб. / Г. Г. Почепцов, С. А. Чукут. – 2-е вид., стереотип. – К. : Знання, 2008. – 663 с.
15. Сучасні технології та засоби маніпулювання свідомістю, ведення інформаційних війн і спеціальних інформаційних операцій : навч. посіб. / В. М. Петрик [та ін.]. – К. : Росава, 2006. – 208 с.
16. Інформаційно-психологічне протиборство (еволюція та сучасність) : монографія / Я. М. Жарков [та ін.] ; Військ. ін-т Київ. нац. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. – К. : Віпол, 2013. – 247 с.
17. Информационная война. Проблемы и модели. Экзистенциальная математика : учеб. пособие / С. П. Расторгуев. – М. : Гелиос АРВ, 2006. – 238 с.
18. Сучасні реалії інформаційного суспільства: проблеми становлення та перспективи розвитку : монографія / Ірина Романівна Боднар ; Львів. комерц. акад. – Львів, 2013. – 319 с.
19. Поле битви – інформаційний простір / Ю. В. Бондар ; Міжрегіон. акад. упр. персоналом ; Федерація патріот. вид. України. – К. : МАУП, 2006. – 152 с.
20. Почепцов Г. Г. Паблік рилейшнз : навч. посіб. / Г. Г. Почепцов. – 2-ге вид., випр. і допов. – К. : Знання, 2004. – 373 с.
21. Спеціальні інформаційні операції та пропагандистські кампанії./ Литвиненко О.В. - К., ВКФ Сатсанга, 2000. – 222 с.
22. Информационно-психологическая война как средство достижения политических целей/ Манойло А.В. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http:// www.ict.edu.ru/ft/002468/manoylo.pdf](http://www.ict.edu.ru/ft/002468/manoylo.pdf)
23. Негативні зовнішні інформаційно-психологічні впливи в Україні як загроза національній безпеці держави/ Конах В.К. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_gum/Gileya/2012_57/Gileya57/P1_doc.pdf
24. Гапич А. Э. Технологии «цветных революций» / А. Э. Гапич, Д. А. Лушников. – М. : РИОР, 2010. – 132 с.

- 25.Почепцов Г. Революция. com. Основы протестной инженерии / Георгий Почепцов. – М. : Европа, 2005. – 532 с.
- 26.Троцюк М. М. Політичні режими України та Грузії після «кольорових революцій» : [Електронний ресурс] / М. М. Троцюк // Студентські наукові записки. Серія «Соціальнополітичні науки». –2011. – Вип. 3.– Режим доступу : <http://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/868>

Інтернет джерела

- 27.Psychological Operations website [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.psywarrior.com/links.htm>
- 28.Міністерство інформаційної політики України: <https://mip.gov.ua/>
- 29.Інформаційне агентство УНІАН: <https://www.unian.ua/>
- 30.Сайт для перевірки фактів Stopfake.org: <https://www.stopfake.org/uk/golovna/>
- 31.Міжнародний центр перспективних досліджень: <http://icps.com.ua/>
- 32.Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ» : <https://www.ukrinform.ua/>
- 33.Національний інститут стратегічних досліджень: <https://niss.gov.ua/>
- 34.Майдан закордонних справ: <https://www.mfaua.org/>
- 35.BBC News: <https://www.bbc.com/news/world>
- 36.CNN: <https://edition.cnn.com/>
- 37.Українська правда: <https://www.pravda.com.ua/>